

Valtiovarainministeriölle
kirjaamo.vm@gov.fi

Valmiuslain toimivaltuussäännösten uudistaminen: valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteleavan työryhmän jaosto 4, Kriittisten ICT-palvelujen ja postipalvelujen turvaaminen (diaarinumero: VN/23915/2023)

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtiovarainministeriölle ja valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteleavan työryhmän jaostolle 4 valmiuslain 9 luvun toimivaltuussäännöksiin liittyen. Esitämme kunnioittavasti huomiomme valmiuslain uudistamista varten muun muassa kansalaisten oikeudesta vastaanottaa ammattimaisesti tuotettua toimituksellista tietoa poikkeusoloissa sekä tiedon huoltovarmuudesta maassamme.

Pääviestit

- Vastaavan toimittajan vastuun alaisten tiedotusvälineiden viestintä ja erityisesti uutistiedonvälitys tulisi valmiuslaissa nimenomaisesti todeta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta välttämättömäksi viestinnäksi.
- Liikenne- ja viestintäministeriön tulisi aina päättää uutistiedonvälitykselle (mukaan lukien yksityisomisteinen uutismedia, sanomalehdet) ja yksityisesti omistettujen radioiden uutis- ja ajankohtaisviestinnälle etuoikeus yleisissä viestintäverkoissa.
- Uutistiedonvälitys on erityisesti poikkeustilanteissa yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden kannalta välttämätöntä toimintaa. Kansalaisten sananvapauden, toimivan demokratian ja kansakunnan henkisen kriisinkestävyyskannalta keskeisen uutisissäällön saatavuus poikkeusoloissa on nimenomaisesti turvattava valmiuslaissa.
- Uudistuksessa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että tiedotusvälineiden toimintavapautta ei poikkeusoloissakaan kohtuuttomasti rajata ja että tiedonsaanti viranomaisten toiminnasta varmistetaan myös poikkeusoloissa.

Vastaavan toimittajan vastuun alaisten tiedotusvälineiden viestintä tulisi todeta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta välttämättömäksi viestinnäksi

Vastaavan toimittajan (eli päätoimittajan) vastuun alaisten tiedotusvälineiden viestintä ja erityisesti uutistiedonvälitys tulisi valmiuslaissa nimenomaisesti todeta yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta välttämättömäksi viestinnäksi. Liikenne- ja viestintäministeriön tulisi aina päättää uutistiedonvälitykselle, mukaan lukien yksityisomisteinen uutismedia, sanomalehdet, ja yksityisesti omistettujen radioiden uutis- ja ajankohtaisviestinnälle etuoikeus yleisissä viestintäverkoissa.

Uutistiedonvälitys on yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden kannalta välttämätön toiminto. Ammattimaisesti tuotetun luotettavan toimituksellisen tiedon merkitys korostuu yhteiskunnan poikkeus- ja kriisitilanteissa, kuten esimerkiksi pandemian aikana.

Tämä tärkeä median moniäänisyyden turvaaminen on tunnistettu esimerkiksi Valtioneuvoston huoltovarmuuspäätöksessä 1048/2018. Päätöksen mukaan yhteiskunnan turvallisuutta ja vastuullista sananvapautta tukevan, vapaan ja moniäänisen median toimintaedellytyksien turvaaminen kaikissa olosuhteissa on yhteiskunnan turvaamisen painopisteitä. Joukkoviestinnän ja sen infrastruktuurien turvaaminen on välttämätöntä.

Medialiitto katsoo, että uutismedian ja uutistiedonvälityksen käyttämien sähköisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuus, radiotaajuudet ja lehtijakelu tulisi turvata mahdollisimman kattavasti myös poikkeusaloissa. Asiasta tarvitaan nimenomainen kirjaus valmiuslakiin.

Uutistiedonvälityksestä maassamme merkittävällä osuudella vastaava lehdistö on laajasti riippuvainen sähköisten tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuudesta sekä ainakin toistaiseksi myös lehtijakelusta.

Tiedonvälityksen aukkojen lisäksi katkokset tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuudessa tai lehtijakelussa aiheuttaisivat kansalaisten luotettavan tiedonsaannin tyrehtymisen lisäksi ilmoitus- ja asiakassuhdemenetyksiä. Lisäksi katkoista voi aiheutua viivästysten vuoksi seuraamusmaksuja ulkoa ostettuihin palveluihin.

Valmiuslain kokonaisuudistuksessa tulisi lain perusteluissa selkeyden vuoksi korostaa toimituksellisen median (päätoimittajavastuun alainen ja Journalistin ohjeisiin sitoutuneet tiedotusvälineet) merkitystä avoimessa, demokraattisessa yhteiskunnassa ja eroa suhteessa muuhun mediaan kuten esimerkiksi sosiaaliseen mediaan. Se auttaisi ymmärtämään vastuullisen tiedonvälityksen merkitystä myös poikkeusaloissa.

Uutistiedonvälitys on erityisesti kriisi- ja poikkeustilanteissa yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden kannalta välttämätöntä toimintaa

Avoimen ja moniarvoisen yhteiskunnan peruspilarit vaarantuvat nopeasti, mikäli kansalaisilla ei ole saatavilla luotettavaa ja moniäänistä toimituksellista uutissisältöä valtakunnallisista, alueellisista ja paikallisista asioista. Uutissisällön saatavuus kansalaisille turvaa osaltaan henkistä kriisinkestävyyttä ja yhteiskuntarauhaa sekä tukee yleistä turvallisuutta ja yhteiskunnan johtamista.

Kansalaisten sananvapauden, toimivan demokratian ja kansakunnan henkisen kriisinkestävyyden kannalta keskeisen uutissisällön saatavuus on turvattava luonnoksen jatkovalmistelussa.

Uutistiedonvälitystä ei voi avoimessa ja moniäänisessä yhteiskunnassa jättää poikkeustilanteissakaan ainoastaan valtio-omisteisen Oy Yleisradio Ab:n tiedonvälityksen varaan. Yleisradion taloudelliset mahdollisuudet varautua poikkeusoloihin ovat olennaisesti paremmat kuin useilla lehtikustantajilla ja yksityisesti omistetuilla radiokanavilla.

Valmiuslain kokonaisuudistuksesta

Viranomaisten toimivaltuuksia poikkeusolojen aikana sääntelee valmiuslaki. Oikeusministeriö on asettanut syyskuussa 2022 valmiuslain kokonaisuudesta valmistelevalle työryhmän.

Medialiitto pyytää saada vielä tulla kuulluksi hyvissä ajoin valmiuslain kokonaisuudistushankkeessa ainakin valmiuslain lukujen 1, 15 ja 18 uudistamista käsittelevien työryhmän jaostojen työssä. Medialiitolla on tiedotusvälineiden työskentelyvapauden ja kansalaisten sananvapauden toteutumiseen poikkeusoloissa lausuttavaa jaostoille liittyen koronapandemiavuosien käytännön kokemuksiin valmiuslaista. Tähän liittyen pykälä 3 §, 106 § ja 126 § tulisi uudistaa.

Valmiuslain uudistuksessa on ensiarvoisen tärkeää varmistaa, että tiedotusvälineiden toimintavapautta ei poikkeusoloissakaan kohtuuttomasti rajata ja että tiedonsaanti viranomaisten toiminnasta varmistetaan myös poikkeusoloissa.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Ismo Huhtanen
lakiasiaintohtaja, Uutismedian liitto

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömmme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdystys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.